

ความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย
ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

Citizenship of Students

of Bansomdejchaopraya Rajabhat University In Democratic System

ศิวพร โพธิวิทย์*

Siwaporn Pothwit*

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา และเพื่อเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล ปัจจัยด้านครอบครัว โดยกลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ที่ลงทะเบียนประจำปีการศึกษา 2/2559 จำนวน 404 ตัวอย่าง วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยใช้สถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า ความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาในภาพรวมมีความเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก โดยพบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยามีความเห็นด้วยสูงสุดในด้านเคารพความเสมอภาค รองลงมาคือ ด้านเคารพความแตกต่าง และ ด้านรับผิดชอบต่อสังคม เมื่อแยกพิจารณาความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยามีความเห็นด้วยต่ำที่สุดในด้านการปฏิเสธ การใช้เส้นสายหรือระบบอุปถัมภ์

คำสำคัญ : ความเป็นพลเมือง ประชาธิปไตย

Abstract

The purposes of this research were 1) to explore citizenship of students of Bansomdejchaopraya Rajabhat University and 2) to compare citizenship of students of Bansomdejchaopraya Rajabhat University classified by personal information. Research samples were 404 students of Bansomdejchaopraya Rajabhat University who registered in academic year 2017. Data was statistically analyzed from questionnaire by statistic, frequency, percentage, mean and standard deviation.

The finding found that citizenship of students of Bansomdejchaopraya Rajabhat University in generally was in high level. In purpose consideration found that citizenship of students of Bansomdejchaopraya Rajabhat University which consist of gender ages years

---

* สาขารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

* Program in Public Administration Faculty of Humanities and Social Sciences Bansomdejchaopraya Rajabhat University

scores and family career was in high level and comparative citizenship of students of Bansomdejchaopraya Rajabhat University was in high level ($x = 4.12$) therefore citizenship of students of Bansomdejchaopraya Rajabhat University in generally was in high level. Comparative citizenship of students of Bansomdejchaopraya Rajabhat University in generally was in high level and Comparative citizenship of students classified by personal information in generally found not difference hence lecturers and all concerns could be built characteristic of good citizenship of students in generally by keeping citizenship in high level and more over, however citizenship and social responsibility learning activities could be apply in several subjects espacially in generaly study for create citizenship in democratic system.

Keywords : Citizenship, Democracy

บทนำ

การพัฒนาการเมืองเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ การพัฒนาการเมืองจึงหมายถึงผลที่เกิดจากการกระทำระหว่างองค์ประกอบทางการเมือง ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสิ่งเดิม ๆ ไปสู่สิ่งใหม่ ๆ ซึ่งมีหลายองค์ประกอบที่กระทำร่วมกัน ทั้งประชาชน สังคมการเมือง หลักการหรือระเบียบ กลไกหรือเครื่องมือของรัฐ สังคมเศรษฐกิจการตลาดแบบเสรี ซึ่งในบรรดาทั้ง 5 องค์ประกอบนี้ประชาชนมีส่วนสำคัญที่สุด ทั้งนี้เพราะประชาชนภายในรัฐจะเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองหรือรัฐธรรมนูญได้ การพัฒนาทางการเมืองจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญเบื้องต้นต่อประชาชนที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญคือการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมือง (Political Culture) ที่เป็นการกระทำร่วมกันของประชาชนที่เห็นพฤติกรรมร่วมกันอย่างชัดเจน และวัฒนธรรมการเมืองนี้จะนำไปสู่การสร้างเสถียรภาพทางการเมือง (Political Stability) ซึ่งเสถียรภาพทางการเมืองของรัฐนั้นเป็นเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาทางการเมือง และในสังคมประชาธิปไตยนั้น การที่จะทำให้เสถียรภาพทางการเมืองของรัฐเกิดขึ้นได้อย่างยั่งยืนก็คือการสร้างความเป็นประชาธิปไตย (Democratization) ในระดับปัจเจกบุคคล คือ ความเป็นพลเมืองนั่นเอง (ทิพพาพร ตันติสุนทร, 2557) ความเป็นพลเมือง เป็นคุณสมบัติสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตย ประชาธิปไตยจะประสบความสำเร็จได้ ประชาชนในประเทศต้องมีจิตสำนึกในความเป็นพลเมือง ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญขององค์ประกอบหนึ่งด้วย ประเทศไทยไม่ประสบความสำเร็จและพบกับความล้มเหลวของในการปกครองในระบบประชาธิปไตย โดยสามารถดูจากการเกิดรัฐประหารและการยกเลิกรัฐธรรมนูญหลายต่อหลายครั้ง และยังประสบกับความแตกแยกทางการเมืองอย่างรุนแรง รวมทั้งเกิดเหตุการณ์นองเลือดหลายครั้งในช่วงปี พ.ศ. 2551-2553 ขณะที่ประชาธิปไตยที่ประสบความสำเร็จในต่างประเทศ แต่ประชาธิปไตยกลับล้มเหลวในประเทศไทย สาเหตุของความล้มเหลว มีหลายประการ แต่สาเหตุสำคัญสาเหตุหนึ่ง คือ คนไทยไม่มีความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย ซึ่งความเป็นพลเมืองมีความสำคัญต่อการพัฒนาประชาธิปไตย ประชาธิปไตยจะประสบความสำเร็จได้ ไม่ใช่เพียงมีรัฐธรรมนูญที่ดีเท่านั้น แต่ประชาชนจะต้องมีความเป็น “พลเมือง” ตามระบอบประชาธิปไตยด้วย (วรารภรณ์ สามโกเศศ, 2554) ในระบอบประชาธิปไตยนั้นหากมีรัฐธรรมนูญที่ดี แต่คนใช้รัฐธรรมนูญไม่เป็นหรือไม่เคารพรัฐธรรมนูญก็จะทำให้เกิดปัญหาในที่สุด (ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, 2555) หลายประเทศที่เป็นต้นแบบทางประชาธิปไตยได้แก้ไขปัญหาโดย การพัฒนาประชาชนในประเทศให้มีความ

เป็นพลเมือง เพื่อให้การปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยประสบความสำเร็จได้ “ความเป็นพลเมือง” ของระบอบประชาธิปไตย ประกอบด้วยลักษณะ 6 ประการ คือ (1) การรับผิดชอบต่อตนเองและพึ่งตนเองได้ (2) เคารพสิทธิของผู้อื่น (3) เคารพความแตกต่าง (4) เคารพความเสมอภาค (5) เคารพกติกา (6) รับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม (ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, 2555) การพัฒนาประชาชนในประเทศให้มีความเป็นพลเมือง เพื่อให้การปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยประสบความสำเร็จได้ แต่ในทางกลับกันอาจเกิดความล้มเหลวของประชาธิปไตยหากไม่มีพลเมือง ประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยที่ไม่ได้ทำให้ประชาชนเป็นพลเมือง หรือไม่มีการจัด “การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง” ประชาธิปไตยก็จะล้มเหลว และเต็มไปด้วยอุปสรรค การพัฒนาความเป็นพลเมืองมีความจำป็นต่อสังคมไทยในปัจจุบันเพราะความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาคนไทยให้มีความรู้ มีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ตามวิถีประชาธิปไตย สังคมประชาธิปไตยจะดำรงอยู่ได้ถ้าทุกคนมีความซื่อสัตย์สุจริต มีการยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยอาศัยสถานศึกษาเพราะสถานศึกษาเป็นสถาบันทางสังคมที่จะช่วยพัฒนาให้คนมีความเป็นพลเมือง โดยทั่วไปการให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กและเยาวชนของชาติให้มีความเป็นพลเมือง และมีความสามารถที่จะปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมได้นั้นจำเป็นต้องมีสถาบันครอบครัว การศึกษา ศาสนา เข้ามาประสานงานร่วมมือกันเพื่อปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนได้มีความรู้คู่คุณธรรม คือการเป็นคนเก่งและเป็นคนดีควบคู่กันไปเพราะหากเด็กและเยาวชนของประเทศมีความรู้ ความสามารถ แต่ขาดการประพฤติตนที่ดีในการดำเนินชีวิตในสังคม เด็กและเยาวชนเหล่านี้ก็อาจสร้างความเสียหายหรือเป็นบุคคลที่อันตรายต่อสังคมและประเทศชาติได้ ฉะนั้นการปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนมีทั้งความคิดและการประพฤติตนให้มีความเป็นพลเมือง เป็นพลเมืองดีของสังคม จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็กและเยาวชนนั้น มีองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ประกอบด้วย บิดามารดา บ้านหรือสถาบันครอบครัว ญาติผู้ใหญ่และสมาชิกอื่น ๆ ในครอบครัว เพื่อน ๆ ของเด็ก พระสงฆ์หรือผู้นำคุณธรรมและจริยธรรมในหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ หรือท้องถิ่นที่เด็กหรือนักเรียนอยู่ สื่อสารมวลชนในรูปแบบต่าง ๆ โรงเรียนหรือสถานศึกษา องค์กรสังคมสงเคราะห์และสมาคมบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ และหน่วยงานของรัฐและเอกชน (ข้าเรือ่ง วุฒิจันทร์, 2542, น.76) ในประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศเยอรมนีจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง (Civic Education) ขึ้นและประสบความสำเร็จในการสร้างพลเมือง จนเป็นตัวอย่งให้ประเทศต่าง ๆ และปัจจุบันการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองกลายเป็นความสำเร็จในการปกครองประชาธิปไตยของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ส่วนในประเทศไทยนั้น สถาบันการศึกษาและหน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ ได้มีการสนับสนุนและจัดทำหลักสูตรเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองให้แก่ เยาวชน นักเรียน นักศึกษาในทุกระดับ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เป็นสถานศึกษาหนึ่งที่มีบทบาทในการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา เป็นหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบดูแลการจัดการศึกษาของชาติ ดังนั้นการเรียนรู้ด้านพลเมืองยุคของการเปลี่ยนแปลงของโลก จึงเป็นอีกหน้าที่หนึ่งที่สถาบันการศึกษาเช่นมหาวิทยาลัยจะต้องส่งเสริมและเพิ่มเติมกิจกรรมที่ทำให้ นักศึกษามีความเป็นพลเมืองที่พึงประสงค์ของประเทศ และของพลโลกต่อไป จากเหตุผลดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เพื่อเทียบเคียงคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่ประเทศต้องการ ซึ่งจะช่วยให้มีข้อมูลพื้นฐานในทางวิชาการสำหรับการประกอบการพิจารณาหาแนวทางหรือข้อเสนอแนะในการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตร หรือการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองแก่นักศึกษาให้เหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
2. เพื่อเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยด้านครอบครัว ผลการศึกษาจะนำไปสู่แนวทางการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษาต่อไป

วิธีการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ใช้วิธีการศึกษาเชิงบรรยาย (Descriptive Research) มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาระดับความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาและเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองดีของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาจำแนกตาม ข้อมูลส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักศึกษาที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา โดยทำการเก็บตัวอย่างสุ่มจากจากนักศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาใน 4 คณะ และ 1 วิทยาลัย คือ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คณะครุศาสตร์ และวิทยาลัยการดนตรี

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ ภูมิลำเนา คณะ สาขาที่ศึกษา ผลการเรียน ชั้นปีที่เรียน ปัจจัยด้านครอบครัว ได้แก่ รายได้ของผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองและชุมชนของผู้ปกครอง การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

ตัวแปรตาม ได้แก่ ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ได้แก่ การรับผิดชอบต่อ ตนเองและพึ่งตนเองได้ เคารพสิทธิของผู้อื่น เคารพความแตกต่าง เคารพความเสมอภาค เคารพกติกา การรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม

ในการศึกษาครั้งนี้ ได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถามที่ใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษาและ ทดสอบเครื่องมือตามขั้นตอน คือ 1) ศึกษา ค้นคว้า เอกสาร ตำรา งานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดกรอบและแนวคิดเพื่อสร้างแบบสอบถาม 3) สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ และทฤษฎีที่ใช้ศึกษาโดยดัดแปลงจากเครื่องมือ 4) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น ขอคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาแก้ไขให้มีความเหมาะสม ถูกต้องตรงตามเนื้อหา 5) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทำการทดสอบความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยทดสอบกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ชุดแบบทดสอบ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของนักศึกษา เป็นคำถามแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ใช้มาตราวัดแบบนามบัญญัติ (Nominal Scale) โดยให้ตอบเองตามความเป็นจริงของ ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ เพศ ภูมิลำเนา ผลการเรียน และคณะหรือสาขาที่ศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามข้อมูลด้านครอบครัวของนักศึกษา ใน 5 ด้าน คือ 1) รายได้ของ ครอบครัวโดยเฉลี่ย 2) ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง 3) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง/ชุมชนของผู้ปกครอง 4) การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย 5) ช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทาง การเมือง โดยเป็นคำถามแบบเป็นมาตราวัดประเมินค่า (Rating Scale) ความความคิดเห็นของผู้ตอบ แบบสอบถาม จำแนกออกเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยขอความร่วมมือจากนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาให้ทำแบบสอบถาม ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง

กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้จากประชากรโดยการใช้สูตรของยามาเนโดยให้มีความคลาดเคลื่อนได้ 0.05 (Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 390 ตัวอย่างแจกแบบสอบถามจำนวน 450 ชุด นำแบบสอบถามที่ได้รับตรวจหาความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแต่ละฉบับ ซึ่งได้รับคืนเป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ใช้ได้ จำนวน 404 ฉบับ และดำเนินการจัดทำตามขั้นตอนของการ ประมวลผลข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มประชากร จึงใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบด้วย ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้ในการอธิบายข้อมูลส่วนบุคคลของนักศึกษา ระดับความเป็นพลเมืองดีของนักศึกษา และเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองดีของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล แสดงในรูปของตารางและคำบรรยาย

ผลการวิจัย

ในด้านข้อมูลส่วนบุคคล จากกลุ่มตัวอย่าง พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่ที่ตอบแบบสอบถาม เป็นเพศหญิง รองลงมาเป็นเพศชาย กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ กรุงเทพฯ และปริมณฑล รองลงมา คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และน้อยที่สุดคือ ภาคตะวันตก

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีเกรดเฉลี่ย 2.51-3.00 รองลงมามีเกรด ร้อยละ 27.97 น้อยที่สุดมีเกรดเฉลี่ย ต่ำกว่า 2.00 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่คณะวิทยาการจัดการ รองลงมาอยู่ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี น้อยที่สุดอยู่ วิทยาลัยการดนตรี ร้อยละ 13.37

ปัจจัยด้านครอบครัว ผลการวิจัยพบว่า รายได้ของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือนส่วนใหญ่ คือ 30,001-40,000 บาท รองลงมา คือ 20,000-30,000 บาท และน้อยที่สุด คือ มากกว่า 40,001 บาท

ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง ส่วนใหญ่ ต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 55.45 รองลงมาคือระดับปริญญาตรี น้อยที่สุดสูง คือ ระดับสูงกว่าปริญญาตรี

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง/ชุมชนของผู้ปกครอง พบว่า ครอบครัวของกลุ่ม ตัวอย่างมีความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือนักการเมืองท้องถิ่น หรือนักการเมืองระดับชาติ ในการเสนอข้อร้องเรียน นโยบาย ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็น การลงประชามติ โดยส่วนใหญ่เข้าร่วม กิจกรรมนาน ๆ ครั้ง รองลงมา ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรม และมีการเข้าร่วมกิจกรรมสม่ำเสมอเป็นลำดับ สุดท้ายในการเข้าร่วมโครงการหรือ กิจกรรมที่จัดขึ้นโดยหน่วยงานของรัฐหรือองค์การปกครองส่วน ท้องถิ่น ส่วนใหญ่เข้าร่วมกิจกรรมนาน ๆ ครั้ง รองลงมา ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรม และเข้าร่วมกิจกรรม สม่ำเสมอเป็นลำดับสุดท้าย

การร่วมกิจกรรมการชุมนุม การรวมตัวประท้วงอย่างสันติเพื่อประโยชน์ของชุมชน ส่วนใหญ่ เข้าร่วม กิจกรรมนาน ๆ ครั้ง รองลงมา ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรม และเข้าร่วมกิจกรรมสม่ำเสมอ มี จำนวน 78 คน เป็นลำดับสุดท้าย

การเป็นอาสาสมัครหรือจิตอาสาของชุมชน/การบริจาคเงินหรือสิ่งของเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นใน ชุมชน ส่วนใหญ่เข้าร่วมกิจกรรมนาน ๆ ครั้ง รองลงมา ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรม และเข้าร่วมกิจกรรม สม่ำเสมอเป็น ลำดับสุดท้าย จากกลุ่มตัวอย่างพบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผู้ปกครองเปิดโอกาสและรับฟังนักศึกษาในการแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ ของครอบครัว รองลงมา คือ ผู้ปกครองจะอนุญาตให้นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ได้ถ้านักศึกษาชี้แจงเหตุผล และเมื่อนักศึกษาทำ ความผิดผู้ปกครองจะถามเหตุผลก่อนลงโทษ ตามลำดับซึ่ง จากผลการวิจัยมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด

การรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง รับรู้ผ่านสื่อออนไลน์เช่น Website, Facebook, Twitter, Line สูงสุด รองลงมาคือ สื่อโทรทัศน์ และรับรู้ผ่านหนังสือพิมพ์ วารสาร ไปสเตอร์ แผ่นพับ

ในด้านความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษาจากการวิจัยพบว่า ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ในภาพรวมมีความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านเคารพความเสมอภาค มีความเห็นด้วยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านเคารพความแตกต่าง และด้านรับผิดชอบต่อสังคม

เมื่อแยกพิจารณาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาเป็นรายด้าน ปรากฏผลดังนี้

1. **ด้านรับผิดชอบต่อตนเอง** ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การมีอิสระในการใช้ชีวิตของตนเองพึ่งพาตนเองมากกว่าพึ่งพาผู้อื่นอยู่เสมอ มีความเห็นด้วยสูงสุด รองลงมา เมื่อทำกิจกรรมใดมักคำนึงถึงเหตุผล และไม่ทำให้ผู้อื่นได้รับผลกระทบหรือ ได้รับความเดือดร้อน และปฏิเสธการใช้เส้นสาย หรือระบบอุปถัมภ์ มีความเห็นด้วย ต่ำที่สุด

2. **ด้านเคารพสิทธิผู้อื่น** มีความเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่า แม้ว่าคนในสังคมจะมีความแตกต่างหลากหลายแต่ทุกคนมีความเสมอภาคกัน รองลงมา คือ ผู้คนควรยอมรับและปฏิบัติตามมติของคนส่วนใหญ่ หรือเสียงข้างมากในสังคม แม้ว่าจะไม่เห็นด้วยก็ตาม และลำดับสุดท้าย คือ การเอาความคิดของตนเป็นที่ตั้งอาจนำไปสู่การสร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น มีความเห็นด้วยต่ำที่สุด

3. **ด้านเคารพความแตกต่าง** โดยรวมมีความเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่าการเข้าใจและสามารถทำงานร่วมกับเพื่อนที่มีความแตกต่างทางด้านศาสนา ภาษา วัฒนธรรม มีความเห็นด้วยสูงสุด รองลงมา เห็นว่าบุคคลใดไม่ว่าจะมี ฐานะอย่างไร ทุกคนอาจมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันได้ ไม่จำเป็นต้องมีความคิดเห็นเหมือนกัน และลำดับสุดท้าย ในสังคมแม้มีความแตกต่างกันทุกคนควรได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียม มีความเห็นด้วยต่ำที่สุด

4. **ด้านเคารพความเสมอภาค** มีความเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่าการมีถิ่นกำเนิดชาติพันธุ์ที่แตกต่างกันแต่ทุกคนมีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน มีความเห็นด้วยสูงสุด รองลงมาคือ แม้คนในสังคมจะมีความแตกต่างหลากหลายแต่ทุกคนมีความเสมอภาค เช่น ในการลงคะแนนเลือกตั้งของทุกคนมีคุณค่าเท่ากัน มีความเห็นด้วยต่ำที่สุด

5. **ด้านเคารพกติกา** มีความเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่าการกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายจะทำให้เกิดความยุติธรรมในสังคมได้มีความเห็นด้วยสูงสุด รองลงมาคือ กฎหมายถูกกำหนดจากผู้แทนของประชาชน ดังนั้นประชาชนจึงต้องเคารพกฎหมาย และสุดท้ายการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข จำเป็นต้องยอมรับผลของการละเมิดกติกา

6. **ด้านรับผิดชอบต่อสังคม** มีความเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ามีการไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือลงประชามติเสมอ รองลงมา คือ การรักษาสิ่งแวดล้อม เช่น การนำกลับไปใช้ใหม่หรือช่วยแยกขยะ และเคยพูดคุยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางด้านการเมืองการปกครองกับผู้อื่น มีความเห็นด้วยต่ำที่สุด

อภิปรายผล

1) ด้านรับผิดชอบตนเอง จากผลการวิจัยที่พบว่า ความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของนักศึกษา ในด้านการปฏิเสธการใช้เส้นสาย หรือระบบอุปถัมภ์มีความเห็นด้วยต่ำที่สุด สอดคล้องกับ บทความประชาธิปไตยไทยในทศวรรษ 21 ทางตัน ทางออก และแนวทางแก้ไขของราชบัณฑิต ศาสตราจารย์ ดร. ลิขิต ธีรเวคินที่กล่าวว่า อุปสรรคที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย รวมทั้งการบริหารราชการแผ่นดินที่มีการปฏิบัติสำเร็จผลในประเทศที่มีการพัฒนา แล้วหากแต่ล้มเหลวในประเทศไทย สาเหตุมาจากข้อเท็จจริงที่สำคัญที่สุด นั่นคือ สังคมไทยเป็นสังคมที่มีระบบอุปถัมภ์ (The Patient - Client System) เป็นแกน สำคัญตั้งแต่สมัยโบราณ เนื่องจากคนมีความสามารถไม่เท่ากัน มีภูมิหลังไม่เหมือนกัน มีโอกาสไม่เท่ากัน และจึงมีความแตกต่างกันใน 4 ตัวแปร อันได้แก่ อำนาจทาง เศรษฐกิจ สถานะทางสังคม อำนาจในทางการเมืองการบริหารและค่านิยมที่ สอดคล้องกับยุคสมัย กลุ่มบุคคลที่มีลักษณะดังกล่าวจึงกลายเป็นผู้อุปถัมภ์ ซึ่งผู้อุปถัมภ์ที่ดีคือคนที่พยายามช่วยเหลือผู้ด้อยกว่าให้มีโอกาสอยู่ในสังคมได้โดย ดำรงชีวิตไม่ยากลำบาก ซึ่งต่างคนต่างพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เมื่อเป็นเช่นนี้ จุดเด่นที่สุดคือ ระบบอุปถัมภ์ประกอบด้วย คนที่เรียกว่าชนชั้นสูงหรือผู้ปกครอง ก็จากตัวแปร 4 ตัวแปรดังกล่าว และผู้ที่ด้อยกว่าซึ่งเป็นคนชั้นล่างดังที่กล่าวมา แล้ว เมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลงทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี มีความตื่นตัว ทางการเมืองมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคลื่นลูกที่สามคือสังคมข่าวสาร ข้อมูลซึ่งมีการเรียกร้องให้มีประชาธิปไตย ให้มีเสรีภาพ ความเสมอภาค ความ ยุติธรรม สิทธิมนุษยชน และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว ที่สำคัญเรียกร้องการมีบทบาทในทางการเมือง การปกครองบริหาร การมีส่วนร่วม ในการตัดสินใจนโยบาย ที่อาจมีผลกระทบต่อ 4 ตัวแปรที่ชนชั้นปกครองมีมาโดยตลอด จึงเกิดความขัดแย้งระหว่างสององค์กรของสังคม อันได้แก่ ความขัดแย้ง ระหว่างระบบอุปถัมภ์กับระบบประชาธิปไตย เพราะระบบอุปถัมภ์เป็นระบบที่เริ่มจากความไม่เสมอภาค ประชาธิปไตยเป็นระบบที่ส่งเสริมความเสมอภาค เมื่อเป็น เช่นนี้จึงกลายเป็นความขัดแย้งที่เด่นชัด และนี่เป็นอุปสรรคสำคัญที่สุดของการ พัฒนาระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยในสังคมไทย (สถาบันพระปกเกล้า, 2559)

ข้อค้นพบดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า นักศึกษาจำเป็นต้องตระหนักถึงความสำคัญของค่านิยมในเรื่องความเสมอภาค และคำนึงถึงการมีอิสระในการใช้ชีวิตของตนเอง ที่จำเป็นต้องมีการพึ่งพาตนเองมากกว่าพึ่งพาคนอื่น ยึดหลักความสามารถในการดำเนินชีวิต พิจารณาบุคคลที่ความสามารถมาก่อนเรื่องความสัมพันธ์ส่วนตัว และมองการใช้เส้นสายเป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสม

2) ด้านเคารพสิทธิผู้อื่นมี จากผลการวิจัยที่พบว่า ความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของนักศึกษา ในด้านการเอาความคิดของตนเป็นที่ตั้งอาจนำไปสู่การสร้างความคิดเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น มีความเห็นด้วยต่ำที่สุด ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า นักศึกษาให้ความสำคัญกับความคิดเห็นที่แตกต่างและมีการยอมรับและปฏิบัติตามมติของคนส่วนใหญ่ หรือเสียงข้างมากในสังคม

3) ด้านเคารพความแตกต่าง จากผลการวิจัยที่พบว่า ความเป็นพลเมืองในระบบ ประชาธิปไตยของนักศึกษา นักศึกษามองว่าในสังคมแม้มีความแตกต่างกันทุกคนควรได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียม มีความเห็นด้วยต่ำที่สุด สะท้อนว่า นักศึกษายังไม่เข้าใจถึงความหลากหลาย (Diversity) ซึ่งหมายถึง การอยู่ร่วมกับทุกฝ่ายได้ การตระหนักถึงเสรีภาพและยอมรับความหลากหลายของประชาชน ตระหนักความแตกต่างหลากหลายทั้งด้านอาชีพ รายได้ วิถีชีวิต เพศ รสนิยม ความเชื่อทางศาสนา ความคิดทางการเมือง ความคิด

ทางเศรษฐกิจสังคม และระมัดระวังไม่ให้ความแตกต่าง กลายเป็นความ แตกแยกของสังคม พลเมืองในระบบ ประชาธิปไตยต้องยอมรับและเคารพความแตกต่างของกันและกัน เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ โดยต้องไม่มี การใช้ความรุนแรงต่อผู้ที่เห็นต่างจากตนและต้องยอมรับ ว่าคนอื่นมีสิทธิที่มีความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากเรา ได้ และความแตกต่างหลากหลายไม่ใช่เหตุผลในการเลือกปฏิบัติต่อผู้ที่ต่างจากเรา เห็นตนเท่าเทียมกับคนอื่น และเห็นคนอื่นเท่าเทียมกับตน ทุกคนเสมอกัน

4) ด้านเคารพความเสมอภาค ความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของนักศึกษา ในด้านคะแนน เสียงในการลงคะแนนเลือกตั้งของทุกคนมีคุณค่าเท่ากัน มีความเห็นด้วยต่ำที่สุด ผลการวิจัยสะท้อนว่า นักศึกษาไม่ได้มองบุคคลในแนวระนาบ ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในสังคม อีกทั้งไม่ให้ความสำคัญกับหลักการ เคารพเสียงข้างน้อย

5) ด้านเคารพกติกาที่มีความเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก ความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของ นักศึกษา จำเป็นต้องยอมรับผลของการละเมิดกติกา มีความเห็นด้วยต่ำที่สุด ผลการวิจัยสะท้อนว่า นักศึกษาไม่ให้ความสำคัญกับหลักการเคารพเสียงข้างน้อย ในระบบประชาธิปไตยที่แม้จะยึดหลักการตัดสิน ความขัดแย้งด้วยเสียงข้างมาก แต่ไม่ได้หมายความว่าเสียงข้างมากจะถูกต้องเสมอ เสียงข้างมากยังคงต้อง เคารพเสียงข้างน้อยด้วย

6) ด้านรับผิดชอบต่อสังคม เคยพูดคุยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางด้านการเมืองการปกครองกับ ผู้อื่นมีความเห็นด้วยต่ำที่สุด ผลการวิจัยสะท้อนว่านักศึกษาไม่ได้ให้ความสำคัญกับการเมืองการปกครอง เท่าที่ควร มองว่าเป็นเรื่องไกลตัว ไม่เกี่ยวข้องกับตนเอง โดยลืมนึกว่า สังคมหรือประเทศชาติไม่ได้ดีขึ้น หรือแย่ลง โดยตัวของมันเองที่สังคมแย่ เป็นเพราะการกระทำ ของคนและในทางกลับกันสังคมก็ย่อมจะดีขึ้นได้ด้วยการ กระทำของคนในสังคม “พลเมือง” ในระบบประชาธิปไตย จึงเป็นผู้ที่ตระหนักว่าตนเองเป็น สมาชิกคนหนึ่ง ของสังคม และรับผิดชอบต่อการกระทำ ของตน “พลเมือง” ต้องให้ความสำคัญกับปัญหาของสังคมและมอง ทุกอย่างเชื่อมโยงกัน

จากผลการวิจัย เรื่อง “ความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ บ้านสมเด็จเจ้าพระยา” ในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาและการส่งเสริมกิจกรรมการ เรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับการเป็นพลเมืองให้แก่นักศึกษา ดังต่อไปนี้

ผลการศึกษาความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในภาพรวม อยู่ในระดับมาก และผลการเปรียบเทียบ ความเป็นพลเมืองของนักศึกษา จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคลในภาพรวม พบว่า ไม่แตกต่างกัน ดังนั้นผู้สอน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถสร้างเสริมลักษณะนิสัยทางจริยธรรมให้เกิดขึ้นกับเด็กทุกคนได้ในภาพรวม โดย รักษาความเป็นพลเมืองให้อยู่ในระดับ มากและเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสามารถทำได้ดังนี้

1. การสร้างกิจกรรมปฏิสัมพันธ์ของนักศึกษา เป็นการกระตุ้นทางสังคมที่มีผลต่อ การเปลี่ยน เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็ก การให้การยอมรับและโอกาสที่แสดงต่อกันจะทำให้ เด็กเกิดการคิดริ้วที่สำคัญ กระตุ้นให้เกิดความคิดความเข้าใจในจริยธรรมด้วยการมีปฏิสัมพันธ์ และการแลกเปลี่ยน ความคิด เช่น การจัด กิจกรรมให้ประสบการณ์ทางสังคมด้วยการเข้าไปมีบทบาทในสังคมและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ

2. จัดสิ่งแวดล้อมในมหาวิทยาลัยให้เอื้ออำนวยต่อการสอนเรื่องพลเมืองอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ การสร้างบรรยากาศความเป็นพลเมืองแบบกลุ่มด้วยการฝึกในสถานการณ์จริง และการกระตุ้นให้รู้จักคิดข้อ ขัดแย้งทางจริยธรรมเพื่อการพัฒนาอย่างมีเหตุผลที่สูงขึ้น รวมถึงจัดกิจกรรมส่งเสริมความเป็นพลเมืองภายนอก มหาวิทยาลัยให้สัมพันธ์กับรายวิชาที่ มหาวิทยาลัยจัดสอนขึ้น

3. ควรมีการประเมินพฤติกรรมการเรียนการสอนของนักศึกษาอย่างจริงจังและต่อเนื่องตลอดหลักสูตร

4. จากข้อค้นพบว่า นักศึกษามีระดับความเป็นพลเมืองด้านรับผิดชอบต่อสังคมน้อยที่สุด ดังนั้น จึงสมควรที่จะต้องจัดให้มีการเรียนการสอนเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองหรือสอดแทรกไว้ในรายวิชาที่ทางมหาวิทยาลัยได้จัดขึ้นอยู่แล้ว โดยอาจจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดของปริญญา เทวานฤมิตรกุล (2555) คือ จัดการเรียนรู้นี้ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ฝึกให้นักศึกษาได้วิเคราะห์ปัญหาของสังคม และสรุปให้สามารถเข้าใจได้ว่าภาพรวมของปัญหาดังกล่าวเชื่อมโยงกับนักศึกษาอย่างไร รวมถึงสนับสนุนให้นักศึกษาเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของสังคม ให้ตระหนักถึงการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เพื่อให้มีความเป็นพลเมืองด้านความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น

5. ดำเนินการอบรมนักศึกษาทั้งนอกและในห้องเรียนให้ประพฤติปฏิบัติตามที่ของพลเมืองอย่างสม่ำเสมอไม่ขาดตอน ทั้งทางตรงด้วยการสอนในหลักสูตรและทางอ้อมด้วยการสนับสนุนให้นักศึกษาได้รู้คุณค่าของการเป็นพลเมือง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเพิ่มเติมถึงองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองโลก หรือ พลโลก เช่น ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนในระดับใหญ่ การร่วมเป็นส่วนหนึ่งของมนุษยชาติ การรับรู้ข่าวสารระหว่างประเทศ เป็นต้น เพื่อนำผลมาใช้ในการพัฒนาการเป็นพลเมืองโลกให้แก่ศึกษา

2. ควรศึกษาเพิ่มเติมถึงปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษา ในสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงของสังคมทั้งในประเทศและต่างประเทศ

บรรณานุกรม

ชำเรือง วุฒิจันทร์. (2542). *หลักการปลูกฝังคุณธรรมแก่นักเรียน*. กรุงเทพฯ: การศาสนา.

ทิพย์พาวร ตันติสุนทร. (2557). *พลเมือง สิทธิมนุษยชน และประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ:

สถาบัน นโยบาย การศึกษา ภายใต้มูลนิธิส่งเสริมนโยบายการศึกษา.

ธัญธัช วิภัติภูมิประเทศ. (2556). *ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. (2555). *การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง (Civic Education)*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คพับลิเคชั่น.

วารสาร สยามโกเศศ. (2554, 2 มีนาคม). การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง. *มติชน*. สืบค้นจาก

<http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=22720&Key=hotnews>

สถาบันพระปกเกล้า. (2559). *ประชาธิปไตยไทยในทศวรรษใหม่*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory Analysis (3rd ed)*. New York : Harper and Row Publication.